

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

A Darvasi Csiff-puszta (HUHN20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Túrkeve
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Baranyi Tamás

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Erdélyi Arnold

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Papp László

ifj. Papp László

Pappné Czappán Marianna

Sallai R. Benedek

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név.....	6
1.2. Azonosító kód.....	6
1.3. Kiterjedés.....	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	9
3.2. Kezelési javaslatok	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	22
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	22
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	23
3.2.5. Mellékletek.....	24
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében.....	25
3.3.1. Agrártámogatások.....	25
3.3.2. Pályázatok	29
3.3.3. Egyéb.....	29
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	29
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	29
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	30
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	31

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	34
1.1. Környezeti adottságok.....	34
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	34
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	34
1.1.3. Talajtani adottságok.....	34
1.2. Természeti adottságok.....	35
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	36
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	38
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	39
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	39
1.3. Területhasználat.....	39
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	39
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	40
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	40
2. Felhasznált irodalom.....	44
3. Térképek.....	46

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Darvasi Csiff-pusztai kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (KjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20070
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	472,26 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő fajok és élőhelyek felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2013. október 31-ével felfrissített változatát vettük alapul.

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
(* kiemelt jelentőségű élőhelytípus)

1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló fajok

- kiséfű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Darvas, Zsáka

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Egyéb érintett Natura 2000 terület: a terület keleti 52%-a átfed a Bihar különleges madárvédelmi területtel (továbbiakban KMT) (kód: HUHN10003, kiterjedés: 73220.5 ha, átfedés mértéke: 245.72 ha)
- Védett tájképi elem:
  - gémeskút (azonosító: 478057) az 50/2008 (IV. 24.) FVM rendelet alapján
  - gémeskút (azonosító: 478058) az 50/2008 (IV. 24.) FVM rendelet alapján

- Országos ökológiai hálózat: a terület 95%-ban az országos ökológiai hálózat övezetéhez tartozik, túlnyomó részben magterület, kisebb részben a pufferterület és az ökológiai folyosó kategória is megtalálható.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- a területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Darvas Község Helyi Építési Szabályzata – 8/2010. (IV. 15.) rendelet
- Zsáka Nagyközség Helyi Építési Szabályzata – 15/2004. (VII. 01.) rendelet (utoljára módosította: a 21/2007. (XII. 27.) rendelet)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet (2012. 01. 01 – 2021. 12. 31.) ügyiratszám: 7007/14/2010, kelt: 2012. december 20. A következő tervezési időpont: 2020.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/3. Hajdú-Bihari apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Csiff-Land Kft. (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905110) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Ílyvösmenti Vadásztársaság (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905311) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- Kutas főcsatorna, Alsó-Ó-Berettyó csatorna, és Kálló-csatorna halgazdálkodási terve (ügyirat szám: 13.4/831-24/2011. Körösi Halász Szövetkezet), érvényes: 2015 december 31-ig.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Berettyó alegység (2-15) vízyűjtő-gazdálkodási terve – Elfogadás dátuma: 2010.08.10. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április.

1.7.7. Egyéb tervek

A kisészkü aszat (*Cirsium bracycephalum*) nem hivatalos fajvédelmi terve (Molnár 2013), a nemzetközi Be-Natur program keretein belül.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A01	földművelés	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely eltűnéséhez vezethet. A szántóhoz közeli szegélyein a kemikáliák fokozott terhelése miatt gyomosodásnak és degradációnak indul.
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely megszűnését okozhatja.
A04.02	alullegeltetés	L	40	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A gyepeken néhol alullegeltetés jellemző, amely hosszú távon fajösszetétel változáshoz vezethet
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A nem kaszált területeken keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>), fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) és néhol a közönséges selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) terjedése az élőhelyek átalakulásához, a gyepterületek eltűnéséhez vezet.
J03.01.01	zsákmány elérhetőségének csökkenése (dögöt is ideszámítva)	L	10	<i>Vidra (Lutra lutra)</i> szennyezések okozta halpusztulások
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely kemikáliákkal (műtrágya,

				növényvédő szerek) való terhelésének következtében a szegélyterületeken gyomosodáshoz vezet.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	L	30	Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>). A faj meglehetősen érzékeny elsősorban az őszi és a tavaszi időszakban az aszályra, mivel a csírázáshoz és a magoncok megerősödéséhez elengedhetetlen a párás környezet. A populáció fennmaradásához elengedhetetlen a nagyszámú újulat képződése és megmaradása, mivel a faj kétéves életmóddal rendelkezik.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések

A Darvasi Csiff-pusztá kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

Kiemelt fontosságú cél a jelölő élőhely, a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), és a jelölő fajok, a kisfészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) és a vidra (*Lutra lutra*), védelme, természeti állapotuk megőrzése, mely leginkább a megfelelő legeltetési/kaszálási rendszer alkalmazásával, illetve a terület vízállapotának megőrzésével érhető el. További fontos cél a közösségi jelentőségű fajok, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományának védelme.

A bolygatott részek gyepeinek rekonstrukciója javasolt gyommentesítő kaszálással.

A gyepsterületek megőrzésének érdekében fontos az ott található inváziós lágy- és fásszárú állományok – pl. selyemkóró (*Asclepias syriaca*), fehér akác (*Robinia*

pseudoacacia), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – megtelepedésének és terjedésének megakadályozása. Javasoljuk az idegenhonos fásszárú állományok – pl. kanadai nyár (*Populus canadensis*) – fokozatos őshonos állományokra való cseréjét, és átállni a folyamatos erdőborítást biztosító, a cserje- és gyepszintet kímélő művelési módra.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási és az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképe mutatja be). A fajvédelmi valamint a kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. – 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Kezelési egységek

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat.

KE-1 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** ürmös pusztagyepék, szikes rétek, cickóros gyepék és jellegtelen félszáraz gyepék

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1a – Ürmöspuszták
F1b – Cickóros puszták
F2 – Szikes rétek
OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepék
- Natura 2000 élőhely: 1530* – Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár eleji könnyűgépes kaszálás javasolt.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok**

Kód   Gyepterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- GY01 Felülvetés nem megengedett.
- GY09 Fogasolás nem megengedett.
- GY10 Tárcsázás nem megengedett.
- GY11 Hengerezés nem megengedett.
- GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY22 Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
- GY31 A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
- GY40 Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 állategység/ha.
- GY59 Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY64 Kaszáló sarjulegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
- GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
- GY68 Legeltethető állatfaj: juh.
- GY70 Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).

- GY89 10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
- GY98 A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

Kód Szántóterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- SZ49 Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egységbe tartozó gyepek jó természeti állapota és nagy területmérete nem indokolja az élőhely-rekonstrukciót.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhelyek természetes állapotukban való megőrzése és a hagyományos tájhasználat fenntartása érdekében a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) a legelőnyösebb hasznosítási mód, minimálisan 0,2-0,4 állategység sűrűségben az élőhely fiziognómiája, növényzete és állatvilága megőrzésére. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár eleji könnyűgépes kaszálás javasolt zárványterületek létrehozása nélkül, bűvósávok, kaszátlan területek meghagyásával. A 10 hektárnál nagyobb kaszálóterületek kaszálását több részletben, egymást követően minimum 10 nappal ajánlott végezni a kistermetű állatfajok védelme érdekében. Mindennemű mezőgazdasági gyephozam fokozására használt beavatkozás (pl. trágyázás, fogasolás) és a trágyatárolás kifejezetten káros hatású lehet a területen, mivel átalakítja a gyep szerkezetét, és gyomosodáshoz, degradációhoz vezet. A terület mai arculatát a vízállapota határozza meg, így kerülendő annak megváltoztatása: belvizes területeit meg kell óvni a levezetéstől. Az inváziós, tájidegen – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – és némely őshonos fa- és cserjefajok – pl. vadrózsafajok (*Rosa spp.*) – visszaszorítása (őshonos fajok) és eltávolítása (tájidegen fajok) kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: kiscfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*) dominálta szikes rétek (néhol a rókasás látványos zsombékosáival), magassásos élőhelyek és szikes mocsarak

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B5 – Nem zsombékoló magassásrétek

- B6 – Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
F2 – Szikes rétek
- Natura 2000 élőhely: 1530* – Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár végi könnyűgépes kaszálás javasolt. Javasolt a terület időszakos vizű élőhelyeinek (természetes mocsarak, kubikgördrök, árkok, tocsogós rétek) megőrzése.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22 Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY25 A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY31 A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY40 Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY59 Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68 Legeltethető állatfaj: juh.
GY70 Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY77 Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.
GY88 3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése
GY96 20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY98 A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.

Kód Szántóterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- SZ49 Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kisészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*) érdekében érdemes egy tanulmány keretében megvizsgálni a terület lefolyásviszonyait, hogy a szárazodás negatív hatásait küszöbölhetőek legyenek, egy belvízelvezető csatornákra tervezett záróművek létesítésével.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Ezen élőhelyek természetes állapotukban való megőrzése és a hagyományos tájhasználat fenntartása érdekében a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód az élőhely fiziognómiája, növényzete és állatvilága megőrzésére. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár végi (szeptember 1-je után), a természészórás utáni könnyűgépes kaszálás javasolt zárványterületek létrehozása nélkül, búvósávok meghagyásával. Nyári kaszálás esetén legalább 20-30% kaszálatlan terület meghagyása szükséges a kistűzvesztés fennmaradása érdekében. Az élőhely mai arculatát a vízállapota határozza meg, így kerülendő annak megváltoztatása, belvizes területeit meg kell óvni a levezetéstől. Az inváziós, tájidegen fa- és cserjefajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – eltávolítása és némely őshonos fa- és cserjefaj – pl. vadrózsafajok (*Rosa spp.*) – visszaszorítása kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából. A közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) állományának fennmaradása érdekében indokolt az időszakos vízállások fenntartása.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: szántóföldek

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNER-kódja: T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A szántóföldi művelés során a kemikáliák és növényvédő szerek kiszórandó mennyiségének minimalizálását javasoljuk. Az egyébként szikesedésre hajlamos szántókon annak kialakulását fokozó öntözést nem javasoljuk, viszont a terület arculatát kialakító vízállapot megőrzése kiemelt célnak tekinthető, így a meliorációs tevékenységek megszüntetését ajánljuk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A szántóterületeken kötelező előírás nincs, de amennyiben az élőhely rekonstrukciója megkezdődik, akkor a 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben megfogalmazott, a NATURA 2000 gyepterületek fenntartását célzó, kötelezően betartandó földhasználati szabályok lesznek érvényesek rá.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

1) A veszélyeztető hatás mérséklését szolgáló önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ34	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ49	Az időszakos és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

2) A visszagyepesítés, rekonstrukció utáni állapotra vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucernakultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ58	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ64	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ65	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ67	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyp kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhelyfejlesztésként a szántóterületek rekonstrukcióját, visszagyepesítését javasoljuk az előző alfejezet (4.b) idevonatkozó pontjai alapján.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok*

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) *Kezelési javaslatok indoklása*

A szántóföldek szerepe és a rajtuk folyó gazdálkodás minősége döntő hatással bír ezekre az élőhelyekre, ennek megfelelően javasolt minimálisra csökkenteni a vegyszerhasználatot (műtrágyák és biocid-, főként az általános inszekticid anyagok) a közösségi jelentőségű gerinctelen fajok védelme érdekében is. A természetes élőhelyekkel érintkező területeken a pufferzóna kialakítása az élőhelyek védelme érdekében szükséges. A szántóterületeket övező természetes élőlényközösségek hosszú távú fennmaradása jelenleg veszélyeztetett, kizárólag a szántóföldi növénytermesztés felhagyásával és a terület visszagyepesítésével, élőhely-rekonstrukciójával lehetséges.

KE-4 kezelési egység

(1) *Meghatározása:* a Berettyó folyót szegélyező és a terület mélypontjain helyet foglaló nem szikes vagy csekély mértékben szikesedő nádasok és nádasodó jellegtelen vizes élőhelyek

(2) *Érintettség vizsgálata*

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
OA – Jellegtelen vizes élőhelyek

(3) *Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok*

A Berettyót kísérő nádasok kaszálását, aratását csak korlátozott mértékben javasoljuk, az inváziós növényfajok irtása mechanikusan javasolt.

(4) *Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok*

a) *Kötelező előírások és korlátozások*

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) *Önkéntesen vállalható előírások*

Kód Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V01 A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.

V05 Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.

V51 A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni.

(5) *Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok*

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok, indoklása

A Natura 2000 területet tekintve csak kisebb foltokban és a Berettyót kísérve szalagszerűen találunk nádas állományokat. Ezen élőhelyek fészkelőhelyül szolgálnak egyes madárfajok számára, így a nádasok kaszálását, aratását csak korlátozott mértékben (maximum 30-40%) javasoljuk. Bennük megtelepedő inváziós növényfajok állományainak lehetőleg mechanikus, a szennyezésre érzékeny víztest érdekében, visszaszorítása elengedhetetlen.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: a Berettyó folyó víztestében élő hínártársulások

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: Ab – Folyók, áramló vizű csatornák hínárnövényzete

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység természetességi állapotának romlását kialakító környezeti tényezők (pl. nádaratás, horgászati tevékenység) mérséklése szükséges.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V01   A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.

V09   Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.

V15   Nyílt vízfelületek kotrása nem engedélyezhető.

V25   Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egységben élőhelyfejlesztésre nem teszünk javaslatot.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Berettyó-folyó hínárvegetációja nem túl gazdag a területen, viszont a természetességi állapotának romlását kialakító környezeti tényezők mérséklése szükséges. A horgászati tevékenység tiltását javasoljuk a területen, mivel az emberi tevékenység a folyót és az azt övező élőhelyek degradációját, szennyezését okozza.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: őshonos fajok – pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), fehér nyár (*Populus alba*) – alkotta erdősávok, facsoportok őshonos vagy tájidegen cserjékkel

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: RB – Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
RC – Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők
RDb – Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- érintett erdőrészek: Darvas 16/A, 16/B, 16/C, 25/B, 25/C, 25/D, 25/G, 25/H, 25/J, 25/K, 25/L, 25/M, 25/N, 25/NY, Zsáka 39/A, 39/B

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben az őshonos kocsányos tölgy (*Quercus robur*) alkotta sziki tölgyesek és a keményfaligetek megőrzése javasolt.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal.

- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E68 Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
- GY123 A fás legelő fájának felújítását a megjelenő újulat megőrzése, vadak és legelő állatok elleni megvédésével biztosítani kell.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőterületek, facsoportok és faegyedek fenntartása indokolt. Az esetleges felújítás során őshonos, a tájegységre jellemző fafajok telepítése szükséges.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található erdőterületek, fasorok árnyékhatása óriási szereppel bír az erdőszytepp fajok fennmaradásában, és az odúlakó madárfajok megtelepedését szolgálja. Szerencsére ezek a területek idegenhonos fajokkal kevésbé fertőzöttek, bennük a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), kanadai vagy nemes nyár (*Populus canadensis x euramericana*), a keskenylevelű ezüstfa (*Eleaeagnus angustifolia*) és a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) állományainak visszaszorítása elengedhetetlen. Az erdőállományok gyérítése, véghasználata során kiemelten fontos az őshonos fafajokkal – pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), fehér nyár (*Populus alba*), tatár juhar (*Acer tatarica*), mezei juhar (*Acer campestre*), vénic szil (*Ulmus laevis*) – való felújítás, viszont a vágásterületen, később a fiatalos állományban is szükséges inváziós fajok visszaszorítása mechanikus, vagy amennyiben szükséges, vegyszeres úton (lebomlók használatával).

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: bolygatott, gyomfajok alkotta degradált élőhelyek őshonos vagy inváziós cserjefajokkal – keskenylevelű ezüstfa (*Eleaeagnus angustifolia*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
- P2c – Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok

RDb – Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos
lombos és vegyes erdők
- érintett erdőrészetek: Darvas 25/I, 25/K, Zsáka 39/C

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben kiemelten fontos az inváziós fajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Eleaeagnus angustifolia*) – visszaszorítása.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyeppek esetén:

- A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

Erdők esetén:

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

GY20 Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.

GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.

GY28 A gyeppek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.

GY81 A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.

Kód Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.

E51 Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal.

E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.

E68 Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A terület gyepként való rekonstrukciója javasolt, de amennyiben erdőterületként történne a további hasznosítása, abban az esetben a kanadai nyárfa (*Populus canadensis*) állomány lecserélése szükséges őshonos, a tájegységre jellemző fafajokra.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

E kezelési egységbe kis területű, bolygatott élőhelyek tartoznak, melyek többségét természetes gyepek övezik. A szomszédos, értékes gyepterületek magkészlétként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a gyomfajok és a tápanyagtöbblet csökkentésére évente többszöri, legalább kétszeri kaszálás szükséges. Az inváziós gyomfajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – komoly egyedszámban vannak jelen ezeken az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: tanyák, tanyák körüli bolygatott, taposott gyomos területek, aszfaltozott műutak

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: U10 – Tanyák, családi gazdaságok
U11 – Út- és vasúthálózat

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben a tanyák környékeinek és az utak mentének évi egyszeri kaszálással történő gyommentesítését, az inváziós fajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – visszaszorítását javasoljuk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

GY20 Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.

GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.

GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs a területen, de amennyiben arra kerülne sor, akkor tájegységre jellemző őshonos fafajok – pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), tatárjuhar (*Acer tatarica*) – telepítését javasoljuk a területen és a műutak mentén.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben a terület lakossági szeméttől mentes állapotban való fenntartását javasoljuk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Korábbi tanyák helyén lassan regenerálódó gyeppek, melyeket természetes élőhelyek öveznek. A későbbiekben magkészlétként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a – főként inváziós – gyomfajok csökkentésére kezdetben évente legalább egyszeri kaszálás szükséges. Az inváziós gyomfajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – komoly egyedszámban vannak jelen ezeken az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok a kezelési egységek szerint kerültek kifejtésre. Visszagyepesítésre lenne szükség a KE-3 esetében, a kezelési egységnél már szó esett ennek a szükségességéről.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló, jelölő fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések:

A **kisfészekű aszat** (*Cirsium brachycephalum*) védelme érdekében a legfontosabb a terület vízállapotának fenntartása.

A **vidrára** (*Lutra lutra*) specifikusan kidolgozott fajvédelmi intézkedésre jelenleg nincs szükség, az élőhely fenntartó beavatkozások a faj számára elegendőek.

A területen előforduló, a kijelölés alapjául nem szolgáló, de közösségi jelentőségű fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések a **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*) és a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében:

- Javasolt a terület időszakos vizű élőhelyeinek (természetes mocsarak, kubikgödrök, árkok, tocsogós rétek) megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő vízelvezetések mellőzése. Fontos a szikes gyepi élőhelyek megőrzése, természetességi állapotuk javítása (megfelelő intenzitású legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása). Indokolt környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása a terület táji környezetében.
- Indokolt a feltöltődő kubikgödrök részleges kotrása, illetve javasolt újabb mesterséges vizes élőhelyek (pl. kubikgödrök) létrehozása. A tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) jelenlétének visszaszorítása (rendszeres lelövés) szintén jótékonyan

hatna a két faj védelmi helyzetére. A kubikgödörök közelében található tanyákat érintő munkálatok (pl. felújítás, bontás) esetén javasolt figyelemmel lenni az épületekben potenciálisan szárazföldi élőhelyet, illetve telelőhelyet találó götte és unka egyedekre.

3.2.4. Kutatás, monitorozás.

A pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) élőhely monitorozását a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) módszerének alkalmazásával javasolt legalább 5 évente végezni.

A kiskécskű aszat (*Cirsium brachycephalum*) monitorozását a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) egyedszámbecslés módszerének alkalmazásával elegendő több, 3-5 évente végezni, mivel nagy és kevésbé veszélyeztetett populációval rendelkezik a területen.

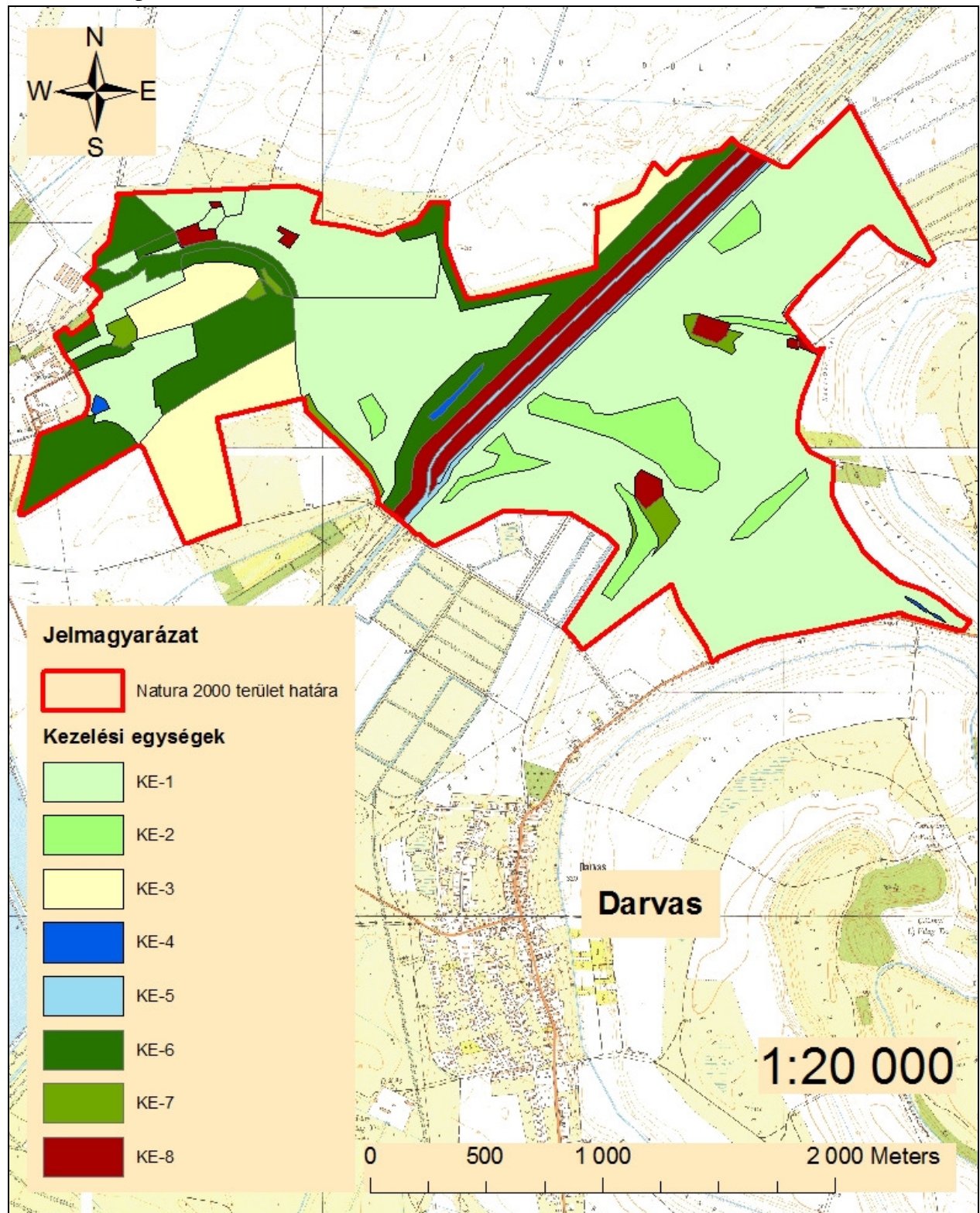
A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása a területen indirekt módszerrel (életnyomok azonosítása) javasolt, melynek ismétlése 3-5 évenként javasolt.

A közösségi jelentőségű kétéltű fajok monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. Mindkét faj esetén nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám több nagyságrendet elérő fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. A mintavételi helyeket javasolt legalább egy mocsárban és egy kubikgödörben vagy árokban kijelölni. A dunai tarajosgötte (*Triturus dobrogicus*) esetén palackcsapdázás, peteszámlálás, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetén akusztikus, valamint vizuális felmérés a javasolt módszer.

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) jelenlétének megerősítésére, egyedszám becslésére a Berettyó és a csatornák érintett szakaszain kijelölt sáv menti vizuális felmérés javasolt.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2013-as állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Darvasi Csiff-puszta (HUHN20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos vagy helyi jelentőségű védett természeti terület nem található.

A tervezési terület 52%-a a Bihar (HUHN10003) KMT-hez is tartozik.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat nagyobb részben magterület és kisebb részben ökológiai folyosó és puffterület övezete is (ld. 1.6. fejezet).

A terület 55,5 %-a magántulajdon, 24,7 %-a állami tulajdon, 11,65 %-a részvénytársaság tulajdona, 6,65 %-a korlátolt felelősségű társaság tulajdona valamint 1,5 %-a önkormányzati tulajdon. A magántulajdonú területek több tulajdonos között oszlanak meg. Ugyanakkor a nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a területen nem jellemző.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Darvasi Csiff-puszta kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Darvas és Zsáka település közigazgatási területét érintve az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT	MTÉT
L5W2K-E-11	225.24 ha	216.03 ha	KAT19	
L0P2M-4-11	25.60 ha	24.91 ha	KAT19	
L0YFM-T-11	20.34 ha	19.46 ha	KAT19	
L61VK-D-11	103.47 ha	76.78 ha	KAT19	
L792K-V-11	81.33 ha	28.00 ha	KAT19	
L648K-V-11	11.02 ha	0.99 ha	KAT19	
L6KFK-J-11	109.55 ha	109.55 ha	KAT19	Bihari-sík (zóna: C)
L6YFK-X-11	10.68 ha	1.39 ha	KAT19	Bihari-sík (zóna: C)
L6RFK-Q-11	11.30 ha	0.00 ha	KAT19	
L6A8K-3-11	25.12 ha	5.49 ha	KAT19	
L66NK-C-11	5.80 ha	0.00 ha	KAT19	
L65FK-4-11	8.87 ha	5.04 ha	KAT19	

A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 76,4 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető. A gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy nincsen hatályban szántó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Darvasi Csiff-puszta fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználatra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Darvasi Csiff-puszta Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet vonatkozó egyes jelenlegi szabályai felülvizsgálatával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhely-fejlesztési élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Darvasi Csiff-puszta Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök (pl.: MTÉT rendszeren belül a szántóföldként hasznosítható területeken a *Szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal* célprogram; a nedves, belvizes szántóterületeken a *Szántóföldi gazdálkodás gyepgazdálkodássá alakításának* célprogram ajánlható).

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázat megvalósítása, illetve pályázat előkészítése. Az elsősorban pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) finanszírozható projektek indítására vagy abban való részvételre nyílna lehetőség leginkább. A Pannon szikes sztyeppék élőhelytípus (1530*) kiemelt közösségi jelentőségű, ami a LIFE programban magasabb, 75%-os uniós társfinanszírozást tesz lehetővé.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Darvas és Zsáka).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata elérhető volt a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20070.htm>).
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a vadásztársaságokkal, a működési terület szerint érintett vízügyi hatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság), a működési terület szerint érintett zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) és a működési terület szerint érintett erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzatok képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. **Fórum** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 4 fő): a terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt. Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekedik a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és további hivatalos szervek (zöldhatóság, vízügyi igazgatóság és erdészeti igazgatóság). A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kjTT természetvédelmi őr által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető tervdokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20070.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Darvasi Csiff-puszta Natura 2000 területtel érintett települések (Darvas, Zsáka) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 17),
3. a kjKTT területén működő vadásztársaságok (Csiff-Land Kft, Ölyvösmenti Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdász (Gellén Csaba),
5. halgazdálkodási társaság (Körösi Halász Szövetkezet).
6. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
7. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
11. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Darvas település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Zsáka település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 17)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	fórumon részt vett (1 fő)	-	-
Vadásztársaság (Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (Gellén Csaba)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	e-mailben	igen	Megalapozó dokumentáció 1.3.3.4. fejezet: a terület vízestjeire vonatkozó általános

					megállapítások
Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórum és terepbejárás (jegyzőkönyv)	igen	Véleményüket (élőhelyek elterjedése, veszélyeztető tényezők, kezelési javaslatok) a szakmai tervező figyelembe vette a fenntartási tervben, illetve a megalapozó dokumentációban.
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, levél értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Nemzeti Agrár Kamara	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Nemzeti Földalapkezelő Szervezet	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-